

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
- פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה־20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי") – (25x2) – 50 נקודות
- פרק שני: ספרי קריאה – (50x1) – 50 נקודות
סך הכול	–	100	נקודות
- שני הפרקים בבחינה הם חובה.
- ענה על השאלות על פי ההוראות האלה:
- מן הפרק הראשון (שירה) ענה על שתי שאלות.
- מן הפרק השני (ספרי קריאה) ענה על שאלה אחת.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.
- (2) מילון עברי–לועזי / לועזי–עברי.
- ד. הוראות מיוחדות:
- (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
 - (2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.
 - (3) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
 - (4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
- לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – שירה

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי"

(50 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נַעֲרָה מִן הַקְטָמוֹנִים (חֲתָן-אֶרֶץ) / מירי בן שמחון

נַעֲרָה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בַּפָּנִים
עֲלִיזָה אֶלְפִנְדֹּרִי
בְּמָקוֹם שְׂנוּעֵד לְאִנְשֵׁים אֲחֵרִים
מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
5 כְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה הַטוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
אֲחֵר כִּךְ תִּדְיַח רִצְפָּה
וּתְתַחֵן פְּרָחִים בְּאֶגְרֵט
הִיא מִתְאַיֶּמָה אֶת צִבְעֵי הַחֲלָצָה לְחַצְאִית
הִיא לֹא שָׁמָּה עַל הַחֲטָטִים בַּפָּנִים
10 הִיא שָׁמָּה עַל זֶה שֶׁכָּבְהָ עָבְהָ שֶׁל "מִיָּק אֶפֶר"
וְלֹא רוֹאִים כָּל כֶּךָ.
בְּכָל זְכוּתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תְלוּיּוֹת בָּזָה
הִיא מְקַפֶּדָה לְמַלֵּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
וְאִמּוֹנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
15 מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרָצִיּוֹת, אֲבָל בְּצִדָּק
בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שֶׁכָּל כֶּךָ הִרְבֵּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
זֶה הַטֵּבַע שֶׁלָּהּ
הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֱלֹהִים שְׂאוֹמְרִים שְׁטִיּוֹת
שֶׁאֵין לָהֶם טַעַם
20 וְשֶׁלֹּא שׁוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שֶׁלָּהֶם
אֲמָא שֶׁלָּהּ מִתֵּה מִהֶתְקַף לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה
וְאֲבָא שֶׁלָּהּ שְׂרֵת בְּבֵית-סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָתִי עַל יַד הַבֵּית
הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵח שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב
שֶׁהִתְקַדֵּם בַּחַיִּים
25 וְהוּא אֲדָמִינִיסְטֵרְטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמֶּשֶׁק שֶׁל הָאוֹנִיבֶרְסִיטָה
אֲחֵרָאֵי עַל כֶּךָ וְכִךְ עוֹבְדִים
שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַמְשָׁכָרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

(שים לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

היא כתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
30 כל בקר ב' 7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
(יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסדרת).
בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
35 אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתונה.
לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לסרט
מגלח למשעי ובנעלים מרחצחות
40 וכל השכונה רואה שהיא מבילה
והשם שלה נשאר נקי.
כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
אומרת "שלוש" ו"מה שלום הילדים"
יודעת לתפור ויושבת בבית
45 בחורה רצינית.
יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
יבוא בחור לענין והיא תתחתן
ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
ויעריכו את האמא שלהם.

השיר מתחיל כך:

נערה שחורה עם חטטים בפנים

עליזה אלפנדר

במקום שנועד לאנשים אחרים

מה הן הציפיות שהשורות האלה מעוררות אצל הקורא? האם המשך השיר עונה על ציפיות אלה?

הסבר והדגם את דבריך.

2. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "סְלִימָה אֶת דּוֹמַעַת") מאת אמירה הס.
קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

- בית 1
סְלִימָה אֶת דּוֹמַעַת שָׁם עָדִין לֵיד הַפְּרִיז'יָדָר עִם בְּלוֹק הַקָּרָח עַל
הָעִינִים שְׁלִי
זֶה הָיָה בְּצָרִיף הַפָּח
שׁוּם קוֹסֶם מְאָרֶץ עוֹצוּ לִי לָאֵן לְרוּץ לֹא בָּא
מִמְסָמְרֵת נִפְשִׁי שְׁלֹא תִפְרָח
עֲמִדָּתִי לֵידָךְ סְלִימָה וְלִילָה בְּמַעֲבְרָה חֲלֹף מַעֲלִינוּ כְּמוֹ צֶל כְּבֹד
- בית 2
יֵשׁ לִילוֹת שְׁאֶזְרוֹן קַקְטוּסִים מְעַקְצִים בְּלִשׁוֹן וּבְגוֹף
כִּי אֶכְלָתִי מִפְּרִי דַעַת הַצֶּבֶר
- בית 3
הוּ רִיחַ נֶרְקִיסִים מְשֹׁכֵר
מוֹשֵׁף רִגְלִי יֵלֵךְ לְרוּץ עֵמָק בְּתוֹף בְּצֵת נֶחַל קִישׁוֹן
וְזָרִים בִּידֵיו -
רִיצַת בֶּקָר חֲלוּמָה אֶל לַע הַבְּצוֹת הַמְרָהִיב
הַקִּיצִתִּנִי אֶל בֶּקָר שְׁכָלוּ שֹׁכֵר וּשְׁעַת בֵּין שְׁמִשׁוֹת אֲדִירָה
חִפְנָה אֶל תּוֹכִיָּה יִלְדָה קִלְת גּוֹף נוֹשְׁמַת נוֹף
פָּרוֹשׁ לְכָל גּוֹלָה אֶל עוֹלָמוֹ.
- בית 4
הָיִיתִי עֲשׂוּיָה מְשִׁי טָהוֹר וּמְלֻמָּה
וְנִפְשִׁי מְסֻרָת בְּפָרַח מְסֻרָק שׁוֹלְמִית
- בית 5
מֶה לָךְ סְלִימָה טָרֶם נוֹלַדְתָּ נִסְפִית אֶל יָמִים גְּקֻשִׁים וְאֶת עוֹדֶךָ
נָצוּ מִתְהַפֵּף לֹאשָׁה בְּעוֹלַת אִישׁ, יִלְדָה יְתוּמָה מֵאֵב
וְאֵין לָהּ חוּבָק. וְרַק אֲנִי נִצַּבְתִּי לָךְ מִרְחוֹק עַל שִׁפְת הַיָּאוֹר
מֵאַסְפֹּת אוֹתָךְ אֶל תּוֹכִי גֵרָה אֲסוּפִית
- בית 6
עֵינֶיךָ כֹּה קִטְנוֹת וְיוֹקְדוֹת רָגַשׁ סְתוּם
כְּמוֹ חֵד חֲנִית
כְּמוֹ יְהִלּוֹם מְלֻטָּשׁ
בֵּין עֵי חֲרָבוֹת שְׁמֻחָתָךְ
עוֹד בָּךְ דְּקָלִים וְעִסִּים הַתָּמָר.

הסבר והדגם כיצד הבית הראשון והבית האחרון בשיר מבטאים את משבר ההגירה, המתואר בשיר כולו.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

וְהִגִּירַת הַזֶּרֶם / יהודה עמיחי

וְהִגִּירַת הַזֶּרֶם לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 דָּמִי מִמְּשִׁיךְ עֲדִין לְשִׁקְשִׁיךְ בְּדַפְנוֹתֵי
 גַּם אַחֵר שֶׁכָּבֵר הֵנַח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהִגִּירַת הַזֶּרֶם לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים. 5
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרָכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחֵר חֲצוֹת.
 הַשֹּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזֻכֵּר וְיוֹם מְשֻׁכָּח.
 עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מִדְּבַר גָּדוֹל
 וְנִרְגָּעוּ מְעַט. אִשָּׁה אַחֶת. כָּלְלִי מְשֻׁחָק 10
 שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הַיֵּטֵב. חֲקִי כָּאֵב וְכֹבֵד.
 עוֹד עֹכְשׁוֹ לִבִּי, בְּקִשִּׁי יִשְׁתַּכֵּר
 בְּלֶחֶם אֶהְבֵּתוֹ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הַזֶּרֶם בְּמוֹ הִגִּירָתָם.
 עַל אֵם הַדֶּרֶךְ, בָּהּ אֲנִי תָמִיד יְתוֹם בְּלִי אֵם,
 צָעִיר מְדִי בְּשִׁבְלִי לְמוֹת, זָקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים. 15
 וְעֵינַיּוֹת חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמְחַצֶּבֶה בְּגוֹף אֶחָד.
 אֲרֻכָּאוֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתֵי נִכּוֹת
 שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהִגִּירַת הַזֶּרֶם
 לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמֵימִים מָרִים לְמִדָּתִי
 שְׁפּוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי 20
 בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוּמִים לְאַנִּיּוֹת תָּמִיד.
 וְכָבֵד עוֹרֶקִי וְגַם גִּידִי כִּסְבֵּף
 שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִּיר. וְאַחֲרֵכֶף
 מוֹתִי וְסוֹף לְהִגִּירַת הַזֶּרֶם.

על פי השיר, הסבר ותאר כיצד הבן חווה את הגירת הזרם.

בתשובתך הבא מן השיר גם שני אמצעים אומנותיים, והסבר את תרומתם לעיצוב החוויה של הבן.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
וסבתך היתה הולכת פה מתחת לשקמה
וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
ומציצות מעל ראשה את ציצי המלחמה הנוראה מכל –
המלחמה על שטח המוקיה.
וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
כי אלו הן סימפוניות מכלאות
לכבוד השחר הבוקע מחדש,
אולי אפילו לכבודה.
וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
ואת השאר אתה יודע, בודאי.

על פי השיר, תאר את המציאות בארץ, והסבר את העמדה של הדובר כלפי תפיסת המציאות של הסבתא.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אל בית סבי באו תימנים ממחנה יוסף
ישבו ושתקו
כשאחד שר השני חכה
כה גדלתי בין נהמה
לשתיקה
עכשו התקינו לאבי טלפון והוא יושב
ומחכה לצלצול
שמונים שנה שתק שתקו אבותיו
עכשו הוא רוצה שיקשיבו לדבריו

תאר את הקשרים בין בני המשפחה בשיר, והסבר את תרומתם לבניית משמעות השיר.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מתחת לפני האדמה / אלי אליהו

ומה לעשות שאצלי
הנתוח הצליח ובגדד
מתה. ולא נותרה
אלא המוסיקה שהיה אבי
שומע בתחנות הבושה,
כשהמתין בחניון התת־קרקעי,
לקחת אותי אל צבא העם
בדרכו לעבודה.

ולא אשכח לעולם
את עצב ידו המגוששת
אחר העברית, להחליף מהר,
לפני שיוצאים ועולים
מעל פני האדמה.

מה אפשר ללמוד מן השיר על חווית ההגירה של האב ושל הבן?
הסבר והדגם את דבריך.

פרק שני – ספרי קריאה (50 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7–10.

המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון

7. ענה על שני הסעיפים א–ב.

הרומאן "המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה" משלב בין תיאור עולמו של נער חריג ובין עלילת מתח מרתקת.

א. הסבר ותאר את השילוב הזה ברומאן. (35 נקודות)

ב. הסבר מה עניין אותך יותר ברומאן זה – היכרות עם עולמו של הנער או עלילת המתח. (15 נקודות)

8. ענה על שני הסעיפים א–ב.

הרומאן "המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה" מסתיים במילים "[...] והייתי אמיץ וכתבתי ספר וזה אומר שאני יכול לעשות הכול".

א. תאר את המעשים של כריסטופר בון שהביאו אותו למסקנה הכתובה במשפט המסיים את הספר. (35 נקודות)

ב. מהי התרומה של המשפט המסיים את הספר לבניית משמעות הרומאן? הסבר והדגם את דבריך. (15 נקודות)

הנכדה של מר לין / פיליפ קלודל

ענה על שני הסעיפים א–ב.

9. בספר "הנכדה של מר לין" יש דמיון בין המצב של הפליט ובין מצבו של האלמן הזקן.

א. תאר והסבר כיצד הדמיון במצבם בא לידי ביטוי בעלילת הספר. (35 נקודות)

ב. הסבר את התרומה של הדמיון שכתבת עליו בסעיף א לבניית המשמעות של הספר. (15 נקודות)

10. ענה על שני הסעיפים א–ב.

א. הספר "הנכדה של מר לין" מסתיים במילים "הוא אוחז בבובה היפה בזרועותיו [...], מחזיק אותה כאילו חייו תלויים בה, הוא מחזיק אותה כאילו הייתה נכדה אמיתית".

הסבר כיצד תיאור זה מבטא את הסיפור הטרגי של מר לין. (25 נקודות)

ב. כיצד משתלב מר בארק בסיפור הטרגי של מר לין? הסבר והדגם את דבריך. (25 נקודות)

בהצלחה!